

Tone Strojín

Človek, veš svoj dolg do zemlje?

Človek je zlorabil Gospodovo naročilo, naj gospodari nad naravo. Prestopil je meje ravnovesja v naravi, med razumnim in objestnim gospodarjenjem je izbral slednje. Bolj je zaupal in verjel v "vsemogočnost" tehnike in spoznanjem ne vedno objektivne znanosti.

Le človek sam - ne naraven človek - si je ustvaril in se obremenil s problemi. Ob vseh primerih onesnaževanja duha in planeta, ki se množijo in po posledicah seštevajo, še vedno ni vprašal: ali ni vse to moja krivda, moja največja krivda, kajti spozaba nad naravo je tudi greh nad človeštvom.

Da se bodo nastali problemi za nekatera ozemlja iz ekoloških spremenili v preživetvena, je danes že precej verjetno.

Pomislimo: en sam svetovni spopad z atomskimi potenciali, s katerimi razpolaga že mnogo držav, ne le velesile, lahko povzroči usodno preobrazbo planeta. Prav vojna - nesreča vseh nesreč - je taka grožnja, o kakršni govori prvo poročilo, da bosta "nebo in zemlja prešla". Spopadov med dobrim in zlim pa je nešteto oblik, a tudi kazni za to, zato vsaka oblika vojne pomeni hkrati tudi ekološko vprašanje. Ob zalivski krizi - konkretno ob vprašanju orožij za množično uničevanje - stojimo že pred takim vprašanjem.

V človeški zgodovini si z vprašanji ekologije nikdar niso preveč razbijali glave - nedavna. Pa še tu so ozaveščeni posamezniki daleč pred vsemogočnimi politiki, generali

Melvin Ingber: Vzorec na peščini, fotografija, 1969.

in vojnimi koncerni. Kaj se bo moralo primeriti človeštvu, da se bo spremenila miselnost, da se bo tudi njegov najbolj odgovorni del moral začeti ekološko ozaveščati?

Menim, da bo prav strahota sredstev za množično uničevanje, naj gre za atomska, kemična ali biološka orožja tista, ki bodo ob lokalni katastrofi vsaj za kratek čas spametovala človeštvo.

Spomin na Černobil je še živ. Toda tam ni šlo za vojno, temveč za nesrečo.

Tudi vojaštvo velesil ob udaru teh in takih orožij ne bo ostalo neprizadeto. Zlo, ki ga pošiljaš drugemu, se vrne kot bumerang. Atomsko kataklizma v civilnem svetu v Hirošimi in Nagasakiju pred petinpetdesetimi leti je še v zgodovinskem spominu človeštva, ne pa odločujočih, predvsem pa ne močnejših.

Primerjave vojaške moči so v času hladne vojne zahod in vzhod uravnovesile in živce preizkušale le v območnih vojnah, po oblikah in načinih nič manj grozovitih kot v svetovnih vojnah.

Zlo na zemljo in človeštvo ne pride in udari naenkrat, lahko mori in uničuje na dolgi rok. Industrija in promet spravljata v atmosfero toliko škodljivih snovi, da ozračje izgublja naravno ravnovesje zraka in se spreminja podnebje. Vedno bolj se govori o zastrupljenosti zraka, protokol iz Kiota se ne spoštuje, največji zastrupljevalec atmosfere je gluh za opozorila, kaj šele za obveze. Za največjo vojaško industrijo ne veljajo, kot mednarodno kazensko sodišče ne velja za vojake največje velesile, ki kje na svetu storijo zločine.

Ne slabša se samo ozračje, nič manj sovražno za človeka, njegovo zdravje in higieno, je stanje voda. Odpadne vode v civiliziranem svetu zastrupljajo ne le vodotoke, tudi za podtalnico – naš zadnji rezervat pitne vode gre!

Odpadki vseh vrst, agregatnih stanj in izvora, obremenjujejo naš življenjski prostor, preobrazajo zdrav izgled okolja v urbanih kra-

jih. Hrup vse bolj pobira svoje žrtve, število nervoz narašča, nemir človeka se povečuje.

Največ skrbi pa k zgoščenosti in nemirnosti našega vsakdana prinaša onesnaževanje človekovega duha. O tem kaže spregovoriti v posebnem prispevku.

Rimski klub znanstvenikov iz vsega sveta je že leta 1968 objavil vznemirljivo študijo o tem, koliko časa bomo še lahko nekaznovano nadaljevali z onesnaževanji vseh vrst in oblik. Črnogleda razpravo so kasnejše raziskave sicer omilile, čeprav je delo *Meje rasti* iz leta 1972, prevedeno in izdano tudi v Sloveniji, še vedno svarilo pred napredujočim onesnaževanjem, demografsko eksplozijo in nesmotrnim izkoriščanjem naravnih bogastev.

Konferenca OZN o človekovem okolju v Stockholmu leta 1972 je sprejela pravila ravnanja s človekovim okoljem, ki so jih predpisale državne delegacije na vladni ravni. Tej svetovni konferenci so sledile tematske konference o prebivalstvu, o pitni vodi, o podnebjju itd.

Konferenca v Riu de Janeiru leta 1992 ni prinesla preloma v miselnosti, da bi pričeli učinkovito ustavljati onesnaževanje sveta, spoštovali biološko raznovrstnost, ker se najmočnejši velesili ni dalo odreči dobičku od umazane in vojaške industrije. Je pa svet le pričel sprejemati in dopolnjevati nacionalne zakonodaje na področju varstva okolja, zaostrovati inšpekcijski nadzor, izrekat ukrepe in kazni, vlagati v čistilne naprave in celo ekološko izobraževati.

Okoljevarstvena vzgoja se je povsod in posebej v dolgoročnem pogledu izkazala za najboljšo investicijo. Čeprav so uspehi pri ozaveščanju bolj rezultat dela idealistov kot vzgojno izobraževalnega sistema države. Vsekakor pa je ustrezna okoljevarstvena vzgoja v mladosti, podprta z osebnimi zgledi v družini in šoli, podprta z močjo pozitivnega mišljenja jamstvo za prihodnost, tudi za zdravo življenjsko okolje kot pogoj razvoja in napredka človeštva.